

A CONTRASTIVE SEMANTICO-PRAGMATIC ANALYSIS OF THE ADJECTIVAL PHRASEOLOGICAL SYNONYMS DENOTING “WEALTH” IN ROMANIAN AND ENGLISH

Ana Birtalan

Assist. Prof., PhD, ”Titu Maiorescu” University of Bucharest

Abstract: This article aims at creating a parallel of the adjectival phraseological series of synonyms which include the notion of “wealth”, analyzing their behavior at the pragmatic level, in different contexts extracted from Romanian and English literature.

Following our research, we’ve discovered that there is an impressive number of phraseological expressions which include in their semantic structure the notion of “wealth” both in English and Romanian, and our first objective was to make up an adequate balance of equivalency in style and register of each and every phraseological phrase.

Thus, starting from Leech’s one of the ways of relating semantics to pragmatics (pragmaticism – pragmatics in semantics), we have analyzed the different effect that these phraseological expressions have in contexts when they turn the utterance into a pragmatic act, into an invitation of decoding messages hidden behind words.

Keywords: adjectival synonym, pragmatic analysis, implicature, connotation, illocutionary force, decoding.

În lucrarea de față ne propunem o analiză a mecanismelor interioare de construire a unui mesaj cu ajutorul frazeologismelor adjectivale în contexte, realizând o evaluare contrastivă a efectului semantic și pragmatic oferit de folosirea acestora în limbile română și engleză.

Principala misiune constă în descoperirea acelor mijloace lingvistice care au loc în procesul comunicării, ce „vorbesc” luminând textul cu o semnificație nouă, mai bogată, mai expresivă.

Analiza comparativă pe care o propunem în acest articol se desfășoară în jurul frazeologismelor adjectivale ce denotă ideea de „bogație”, în încercarea de a observa efectul pe care acestea îl au în contexte atunci când emițătorul le preferă simplelor adjective. Evident, va fi vorba despre o creștere, impresionantă uneori, a dimensiunii expresive conferite textului. Mai mult decât atât, se urmărește printr-o paralelă, gradul de expresivitate al fiecărei limbi, capacitatea de a transmite același mesaj în registre și stiluri diferite.

Statutul frazeologismelor adjectivale. Între frazeologismele adjectivale și adjective se stabilește un raport de corespondență: *a fi cu ochii în patru – atent; ca scos din cutie –*

îngrijit; a fi în patru ite – beat; a avea seu la rărunchi – bogat; limpede ca bună dimineața – clar; to be all ears – careful; spick and span – neat; tight as a drum – drunk; to be in cash – wealthy; as clear as daylight – clear.

Ca și adjectivele propriu-zise, și frazeologismele adjectivale denumesc însușiri și calități ale unor ființe sau obiecte: *cu sânge rece – calm; cu mâna spartă – risipitor; a avea gâdilici la limbă – vorbăreț; cu scaun la cap – deștept; ușor ca o pană – foarte ușor; cât un fir de mac – foarte mic; bun de dat la răpă – neînsemnat; neimportant; with cold blood – calm; free with one's money – spendthrift; to have a loose mouth – talkative; to have brains – clever; light as a feather – light; worthy of consideration – significant.*

În limba română există doar câteva studii în care au fost cercetate frazeologismele adjectivale.

O primă încercare de a analiza locuțiunile adjectivale îi aparține lingvistului Gh. Poalelungi [1], care a clasificat aceste unități ale limbii din punctul de vedere al elementelor lor componente. Cercetătorul a stabilit 21 de tipuri de locuțiuni adjectivale cu structuri gramaticale diverse. Tipologia frazeologismelor adjectivale este însă cu mult mai variată. Însuși autorul menționează că nu consideră clasificarea „decât aproximativă, dacă nu chiar arbitrară.” [1, p. 146]. Analizând articolul respectiv, Gh. N. Dragomirescu scrie că nu e de acord cu toată lista prezentată de Gh. Poalelungi, deoarece „unele din îmbinările de cuvinte considerate de autor locuțiuni adjectivale nu sunt decât attribute, fie verbale, fie substantivale, fie adjectivale, fie chiar pronominale.” [2, p. 619]

Lingvista L. Lupușor a efectuat clasificarea gramaticală a *unităților frazeologice adjectivale* (termenul aparține autoarei – subl. n.), pe care le împarte, în funcție de elementele componente, în două tipuri: 1) unități frazeologice al căror model include în componența lor ca dominantă gramaticală (sau, uneori, ca simplu component) un adjectiv (*tare de înger*) și 2) unități frazeologice al căror model include în componența lor ca dominantă gramaticală alte părți de vorbire (*a avea bumbac în urechi, la mintea cocoșului, a se teme și de umbra lui* etc. [3, p. 261]

În primul tip de unități frazeologice adjectivale autoarea a stabilit șase modele structurale și a confruntat însușirile lexico-gramaticale ale acestor unități cu cele ale adjectivului, evidențiind trăsăturile comune și diferențiale ale unităților frazeologice adjectivale și ale adjectivelor. Concluziile la care ajunge L. Lupușor nu au caracter general, deoarece au fost supuse analizei doar șase tipuri de unități, iar în limba română există cu mult mai multe modele structurale de unități frazeologice adjectivale, ce au în componența lor un adjectiv.

În al doilea articol, L. Lupușor clasifică, în funcție de natura gramaticală a elementelor componente, unitățile frazeologice ce nu conțin adjective în structura lor. [4] Autoarea, concepând frazeologia în sens larg, a inclus printre tipurile de unități frazeologice adjectivale și multe îmbinări libere de cuvinte (*o minune de cântec, un farmazon de mînz* etc.), se confundă chiar unitățile frazeologice adjectivale cu frazeologismele substantivale (*om de paie, vorbă de duh* etc.). [4, p. 103]

E necesar să se sublinieze că la delimitarea frazeologismelor adjectivale de alte tipuri de frazeologisme se cere să se țină cont de: 1) identitatea sensurilor, 2) identitatea paradigmelor frazeologice și 3) funcțiile sintactice ale frazeologismelor adjectivale.

Deci, ca să se poată vorbi despre frazeologisme adjectivale, ele trebuie să redea însușiri și calități, să aibă aceleași sau aproximativ aceleași categorii morfologice și funcții sintactice ca și adjectivele propriu-zise: *fudul* (sau *surd*) *de urechi*, *a fi rău* (sau *prost*) *dispus*, *a avea burta lipită de coaste*, *tras (ca) prin(tr-un) inel*, *fură ouăle de sub cloșcă*, *a sta ca pe ghimpi* etc.

În limba română, frazeologismele adjectivale au fost cercetate mai amplu de lingvistul Gh. Colțun. Autorul descrie detaliat valorile semantice [5, p. 16-18], structura gramaticală [5, p. 18-23], particularitățile morfologice și funcțiile sintactice ale frazeologismelor adjectivale. [5, p. 24-28]

Frazeologismele adjectivale ale limbii engleze nu au constituit până acum obiectul vreunui studiu. Ele au fost doar ilustrate în dicționare frazeologice, întocmite de lingviști ca P. M. Roger [6] sau A. Bantaș, L. Levițchi [7], care nu au căutat să întocmească nicio clasificare, nici la nivel lexico-gramatical, nici la cel tematic, bazându-se exclusiv pe răspândirea și gradul de uz ale combinațiilor de cuvinte organizate într-un tot comparabil, însă nu identic cu lexemul.

Sinonimele frazeologice adjectivale nu au constituit până în prezent obiectul de studiu al vreunei lucrări în lingvistica românească. Problema acestora a fost prezentată doar în plan general de către lingvistul Gh. Colțun. În cartea *Structura semantică a frazeologismelor în limba română*, autorul prezintă fenomenul sinonimiei în cadrul tuturor tipurilor de frazeologisme, menționând că „din cele 250 de serii sinonimice analizate, 150 sunt verbale, ceea ce constituie 60%, 37 – adjectivale (15%), 33 – adverbiale (13%) și 30 – substantivale (12%)”.

În limba engleză nu există până în prezent lucrări cunoscute în care să fie studiate sinonimele frazeologice adjectivale.

Analiza contrastiv-tipologică a sinonimelor frazeologice, în general, și a celor adjectivale, în special, nu s-a efectuat până în prezent în nicio lucrare atât în limba română, cât și în limba engleză. În continuare, vor fi cercetate câteva aspecte contrastiv-tipologice ale unor sinonime frazeologice adjectivale din limbile română și engleză care includ ideea de „bogație”.

1. **Bogat:** 1) *a avea bani gărlă* (sau *cu sacul*, *cu carul*), 2) *a avea bani groși*, 3) *a avea bani (strânși) la ciorap*, 4) *a avea* (sau *a fi în*) *biștari*, 5) *a avea cheag*, 6) *a avea* (sau *a fi cu*) *punga plină* (sau *groasă*), 7) *a avea seu la rărunchi*, 8) *a avea la chimir*, 9) *a fi (bogat) ca un stup* (sau *a fi*, *a se face stup de bani*), 10) *a fi cald la pungă*, 11) *a fi cu dare de mână*, 12) *a fi gros la pungă*, 13) *gros la ceafă* (sau *cu ceafa groasă*), 14) *a fi în gologani*, 15) *a fi în lovele*, 16) *a fi în mălai*, 17) *(a fi) larg la pungă*, 18) *a fi plin* (sau *dobă*, sau *doldora*) *de bani*, 19) *a fi plin de parale ca câinele de purici*, 20) *a fi putred de bogat* (sau *bogat putred*), 21) *a fi tare în gușă*, 22) *a întoarce banii cu lopata*, 23) *a se juca cu banii*, 24) *a-și mânca averea* (sau *banii*, *aurul*) *cu lingura*, 25) *a se culca pe bani*, 26) *a se scălda în bani*, 27) *tare de ceafă* – 1) *to have*

plenty/lots of money, 2) to have tons of money, 3) to have money put by, 4) to live in clover, 5) to be well-off, 6) to have a large purse; 7) to be in cash, 8) to be in funds, 9) rich as Cressus, 10) being an oof-bind, 11) to be well-to-do, 12) to have a fat purse, 13) rolling in it, 14) to roll in money, 15) to have any amount of money, 16) to have a well-lined purse, 17) to be made of money, 18) having plenty of dough, 19) rolling in wealth, 20) rolling in riches, 21) to have money coming out of one's ears, 22) to play with money, 23) to live on the fat of the land, 24) to sleep on money, 25) to play ducks and drakes with the money, 26) with ample means, 27) to wallow in money.

Având a face cu o serie foarte bogată în sinonime frazeologice, structura componentială este, la rândul ei, foarte variată, incluzând frazeologisme cu componenți lexicali asemănători, parțial asemănători, cele mai multe serii prezentând însă modele structurale diferite atât în limba română, cât și în limba engleză

Toate sinonimele frazeologice de mai sus pot fi clasificate în patru tipuri mari:

- I) care au în componența lor verbul „a avea”;
- II) care conțin în structură verbul „a fi”;
- III) care au ca element de bază un adjectiv;
- IV) care posedă verbe cu diverse semnificații.

Ambele limbi se întrec în asocieri lexicale cât mai frapante, folosind ca procedeu stilistic derivarea conotativă, de la sens concret la abstract cu ajutorul metaforei. De exemplu, în ambele limbi noțiunea de „scăldat”, care presupune existența unei suprafețe imense de apă, se metaforizează înlocuind suprafața de apă cu o mare imensă de bani în care poți înota, în care te poți înfășura (*a avea bani gărlă, a se scălda în bani – to wallow in money, to roll in money*). Sau în același sens, asocierea frapantă și neobișnuită a noțiunii de „joc”, ce presupune relaxare, lipsa responsabilității privind banii, creează o metaforă ce indică și accentuează ideea de bogăție ce relaxează, detașează (*a se juca cu banii – to play with money, to play ducks and drakes with money*). De asemenea, ideea de „a fi în bani”, ce apare în limba română sub diferite forme, utilizând o paletă largă de sinonime ale lexemului *bani*, uneori cu o conotație ironică (*a fi în lovele, a fi în mălai, a fi în gologani*) se regăsește identic în limba engleză atât din punct de vedere structural, cât și pe plan ideatic (*to be in money, to be in cash, to be in funds, to be oof-bind*). Referentul frazeologismului „*larg la pungă*” (punga) se regăsește întocmai și în limba engleză (*to have a large purse*), accentuând ideea de mulțime de bani ce pot fi cheltuiți fără opreliște. La nivel de discurs, când se preferă unul dintre aceste frazeologisme simplului lexem *bogat*, se dorește, pe de o parte, crearea unei implicaturi, oferind un mesaj suplimentar, ironic, peiorativ, dar și îmbogățirea contextului la nivel stilistic, pe de altă parte. „*E în lovele, are de unde să dea*”, zise Mara plină de obidă.” [8, p.188] Aceeași implicatură este prezentă și în contextul englezesc: „I make allowances for your youth and inexperience, but *you roll in money*, you've got to find a meaning to it.” [9, p. 145] Există și frazeologisme ce doar conotativ și la nivel de context ne relevă sensul, conferind discursului atât valoare stilistică, cât și forță ilocuționară (*tare în ceafă, gros la ceafă, tare în gușă*): „Societarul cel gras era la masă cu nevastă-sa și cu feciorul de la Universitate. Era *tare în ceafă*, avea pământuri în Pârâul Caprei, știa toată lumea, dar se purta bine cu toți” (10, p.

108). „, E *gros la ceață*, are de ros/ Are cheag la inimă (chimir).” (11, p. 202) După cum se poate observa, conotația frazeologismelor este una peiorativă. Dacă în primul exemplu ea este echilibrată de propoziția adversativă ce îi urmează, în cel de-al doilea, A. Pann preferă acest frazeologism pentru a accentua în mod negativ ideea de bogăție a personajului său, oferind contextului o puternică forță ilocuționară. La fel, în limba engleză, frazeologismul *to live in clover*, prinde contur semantic la nivel de conotație, conferind contextului în care apare valoare stilistică. Mesajul este transmis prin implicatură, accentuându-i astfel gradul de persuasiune:”I intend to work for all I’m worth, enough *living in clover* and doing nothing!”(12, p.121)

Ca o concluzie, putem afirma că analiza semantică remarcă încă o dată plasticitatea limbii române, capacitatea ei de a face asocieri absolut minunate, menite să convingă și să ofere expresivitate discursului. Deși există asemănări din punct de vedere referențial, limba engleză oferă mai puțină culoare stilistică frazeologismelor sale echivalente, preferând de cele mai multe ori asocieri denotative conotațiilor și implicaturilor din limba română. De asemenea, am observat că implicatura este atașată conținutului semantic, a ceea ce se spune, iar nu a formei lingvistice. Prin urmare, ea nu poate fi separată de enunțare doar prin schimbarea unităților lexicale ale enunțului prin sinonimie. Cu alte cuvinte, substituția prin sinonimie a unui segment al enunțului nu anulează implicatura. Ea rămâne, fiind atașată conținutului semantic al enunțului!

Bibilografie:

1. Poalelungi Gh. Locuțiunile adjectivale. În: Limba Română. București, 1963, nr. 2, p. 133-146.
2. Dragomirescu N. Problema locuțiunilor ca obiect al analizei gramaticale. În: Limba Română. București, 1963, vol. 6, p. 618-626.
3. Lupușor L. Referitor la clasificarea gramatical-structurală a unităților frazeologice adjectivale. În: Lexicul și frazeologia limbii moldovenești contemporane. Chișinău: Știința, 1981, p. 253-265.
4. Lupușor L. Referitor la clasificarea gramatical-structurală a unităților frazeologice adjectivale lipsite de adjectiv în structura lor. În: Cercetări de lingvistică moldovenească. Chișinău: Știința, 1984, p. 100-111.
5. Colțun Gh. Aspecte ale frazeologiei limbii române. Chișinău: Editura Universității de Stat din Moldova, 1997, 86 p.
6. Roger P. M. Thesaurus of English Words and Phrases. London: Longman, Brown, Green and Longmans, 1856. 852 p.
7. Bantaș A., Levițchi L. Dicționar frazeologic român-englez. București: Editura Științifică, 1966. 398 p.
8. Slavici I. Mara. București: Editura pentru Literatură, 1965. 384 p.
9. Dreisder Th. An American Tragedy. London: Cox and Wyman Ltd, 1968. 352 p.
10. Agârbiceanu I. Arhanghelii. București: Editura Biblioteca pentru toți, 1962. 261 p.
11. Pann A. Povestea vorbei. București: Editura Biblioteca Școlară, 1974. 134 p.

12. Austen Jane. Mansfield Park. Hertfordsire: Wordsworth Edition Limited, 1992.
341 p.